

Angyali ember*

Hölgyeim és uraim,
barátok, tisztelők, kollégák és volt főiskolás
tanítványok!

Ma azért gyűltünk itt össze, hogy emléket állítsunk Barcsay Jenőnek.

Meghatva állok itt Önök előtt, akit az a megtiszteltetés ért, hogy mint volt növendéke rá emlékeznek. Meggyőződésem, hogy a XX. század magyar művészetéről nem beszélhetünk anélkül, hogy az Ő életművét ne idézzük kiemelkedő helyen. Azon nagy európai magyarok egyike volt, aki meghatározó és szerves része az egyetemes művészettörténetnek.

Életútja Erdélyből indult az első világháború után, történelmünk egyik legnehezebb időszakában. Kevés művész élt át annyi pokoljárást, nélkülözést szülőföldjétől elszakadtnak, mint Ő. Hivatástudata, angyali hite a művészetben adott erőt egész életében, hogy kitartóan és következetesen művelje az általa választott utat.

Juan Gris, a neves spanyol kubista festő mondta: „A művészet minősége attól függ, hogy milyen mennyiségű múltat hord magában.” A fiatal Barcsay Párizsban Cézanne látványanalíziséből, Picasso és Braque szellemi örökségéből indult és lett az itthoni avantgarde meghatározó egyénisége. Moholyhoz és Kassákhhoz hasonlóan nem megkésett követője a nagy szellemi mozgalomnak, melyet gyűjtőnéven „konstruktivizmusnak” nevezünk, hanem Ő ebből a szemléletvilágból alakított egyéni művészetet.

- Soha nem indultam el valamilyen tárgyaltan absztrakt-felületjatekből - írja Tér és forma tanulmányában -, hanem a természetből jutottam el az elvont jellegű sűrítésekig. Majd később: „Korunk a képépítés, a konstrukció kora.” E tömör mondatok „ars poetikájának” esszenciája, és rokon Piet Mondrian életútjával.

Budapesten, majd 1928-tól élete végéig, az év felét Szentendrén tölti. Motívumvilágának nagy részét e csodálatos kisváros házainak és

utcáinak formavilágából meríti. Egész életében fiatal tudott maradni, mivel nyílt és nyitott volt a legújabb iránt és kapcsolatát a fiatalsággal, az induló festőkkel, művészekkel mindig megtartotta.

Bámulatos rajzai az Anatómia, az Ember és drapéria vagy a Tér és forma című didaktikus kötetekben világszerte ismertté váltak. E műveiben közölt grafikai lapok Pisanello vagy a nagy renaissance mestereinek műveihez hasonlíthatók.

Korunk szellemét érezte, amikor azt írta, hogy „nem tartom magam táblafestőnek. Mindenkinek fel kell ismernie saját tehetsége lehetőségeit. Amióta csak ecsetet fogtam a kezembe, a monumentális festészet vonzott”. Kisméretű munkáiban is jelen van e nagylélegzetű életérzés. Mindig megújuló művész volt. Legszebb képeit élete végén, 80 éves korában festette. Ezen utolsó művek szín- és formavilága a minimálisra redukálódott és a festészet igazi lényegéről tanúskodnak. E munkáit a Múcsarnok 1982-ben mutatta be, amit a szakma és a közönség nagy része értetlenül fogadott és személyét sok sérelem érte. Nem véletlen az a mondás, hogy a jó avantgárd művekhez a közönségnek fel kell nőnie. 1945-től a Képzőművészeti Főiskolán tanított. Mi, növendékei, tiszteltük és szerettük. Mester volt, mert hiteles életmű állt mögötte, ami minden szavát igazolta. Megtanulhattuk tőle a kép szerkezetének felépítését, a kompozíció rendjét és a biztos rajztudást. Nemcsak anatómiát és látszattant tanított, hanem a művészet szeretetére és a kvalitás etikájára is nevelt. Kapcsolatunk a főiskolás évek után is megmaradt, kollégának fogadott el bennünket.

Mindnyájan, akik ismertük, őrzünk egy-egy kedves epizódot vagy történetet szeretetreméltó lényéről.

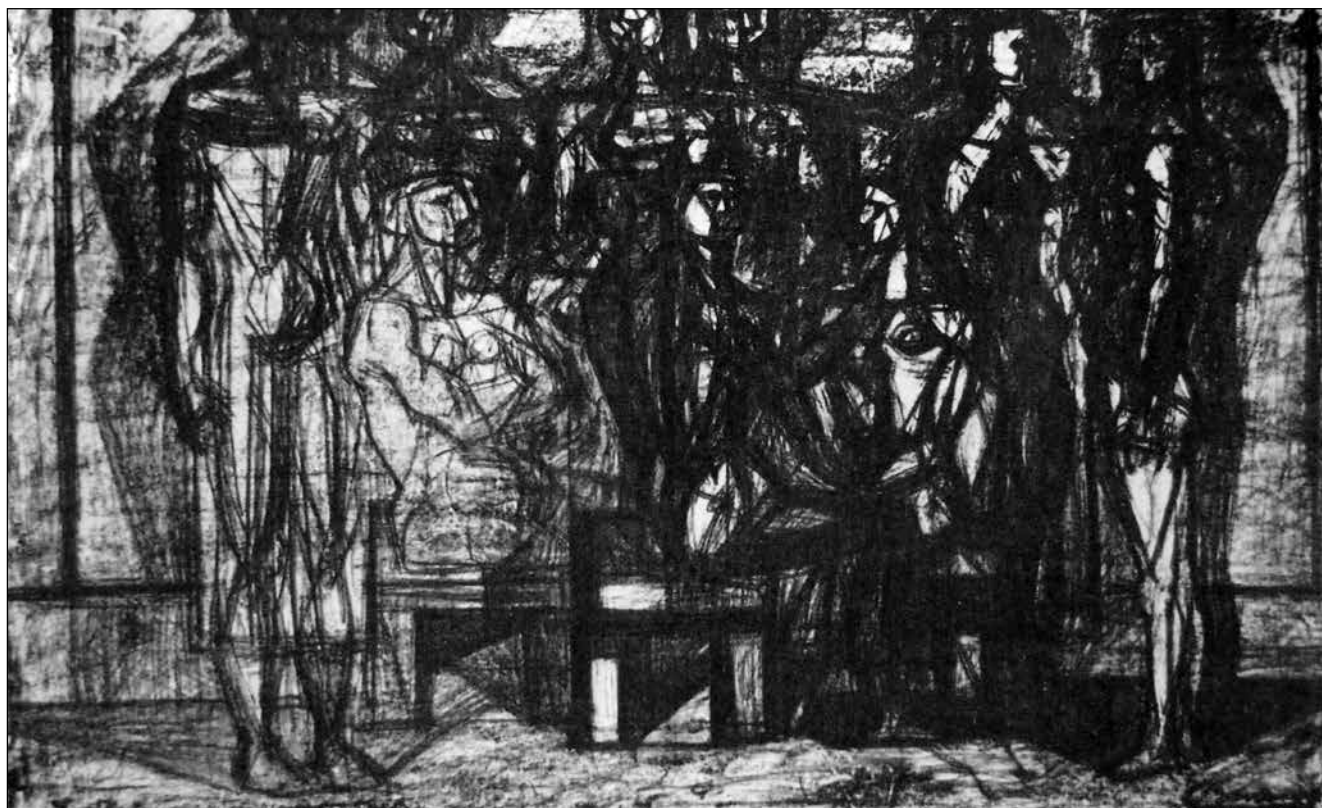
Nem felejttem el, hogy 1966-ban néhány napig nálunk lakott Párizsban. Festékvásárló útra együtt mentünk a Beaux-Arts utcába, ahol egy

szemtelen kiszolgáló elénk lökött egy doboz ecsetet. Jenő bátyám azokból válogatott gondos szeretettel, majd a becsomagolásnál fejét csóválva leállította a műveletet: „Mondd meg neki, hogy nem jó!” Az eladó értetlenül nézett ránk. Nem tudta, hogy az ecseteket szőrével megfordítva kell összerakni. Jenő bátyám orrára mutatott és azt félrenyomta: „Ilyenek lesznek, mire hazaérek”. Mindezt valami megejtően kedves jelbeszéddel adta a kiszolgáló tudomására.

Néhány hónappal később, amikor visszamen-

tem az üzletbe festéket venni, az eladó már ki-tüntető udvariassággal fogadott. Majd emlékezve az ecsetvásárlásra, csak annyit mondott: „Votre vieux ami est un ange, un homme déliceux. Transmettez mes hommages.” (Az ön idős barátja, uram, egy angyal, egy nagyszerű ember. Tolmácsolja tiszteletemet.)

Mi, akik ismertük, úgy érezzük, hogy valóban egy angyal élt közöttünk, aki itthagya műveit. Emlékeztessen ez a tábla Barcsay Jenőre, akit nem felejtünk.

Kompozíció

* Konok Tamás emléktábla-avató beszéde, 1988.